

ἦττον καθεστώς. Ἄλλ' αἱ ἀποτυχίαι ἐν τῇ ἱστορίᾳ δὲν πα-
ρέρχονται ἄνευ σημασίας καὶ διδαγμάτων. Τὰ παθήματα γί-
νονται μαθήματα. Ἐμελλε δ' ἤδη νὰ διδαχθῇ ἡ τέως ιδεο-
λογοῦσα καὶ θεωρητικὴ Γερμανία, ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῆς ἱστο-
ρίας δὲν τελεῖται μόνον ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς θεωρίας καὶ
τῶν ἀπολύτων δογμάτων, ὁ δὲ λόγος καθίσταται σὰρξ, δη-
λαδὴ πραγματικότης, μόνον διὰ τῆς ἐνεργοῦ ἐκδηλώσεως τῆς
ὕλικῆς ἰσχύος.

ΙΖ'.

Ὁ ἀνὴρ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ διδύρου.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848 ἐν Γερμανίᾳ, ἂν μὴ ἐδείχθη
διδακτικὴ καὶ λυσιτελὴς κατὰ τι ἄλλο, ἀλλ' ἐμαρτύρει ἀναν-
τιρρήτως, ὅτι τὸ ἐθνικὸν αὐτῆς πρόβλημα, ἡ ἐνότης, δὲν
ἠδύνατο νὰ λυθῇ διὰ τῶν ἀκαδημαϊκῶν καὶ κοινοβουλευτικῶν
συζητήσεων καὶ ἐνεργειῶν, ἀλλ' οὐδὲ διὰ λαϊκῆς μόνον ἐπα-
ναστάσεως. Ὑπῆρχεν ἀρίστη βεβαίως πρόθεσις ἐν τῷ πνεύ-
ματι, ἰσχυρὰ ἐνέργεια ἐν τῷ χαρακτῆρι τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Παύλου, κατὰ ταύτην ἢ κατ'
ἐκείνην τὴν πολιτειακὴν μορφήν, ἀπεπειρῶντο νὰ δημιουρ-
γήσωσι τὴν νέαν ἐν Γερμανίᾳ ἐθνικὴν τάξιν. Ἄλλ' ἔλειπεν
ἀπ' αὐτῶν ἐξ ὀλοκλήρου ἡ προσήκουσα, ἡ ἀπαιτουμένη ὕλικὴ
δύναμις, ἧς ἄνευ ἡ ἠθικὴ ἰδέα οὐδαμῶς δύναται νὰ τύχη
πραγματώσεως. Ἡ Γερμανία, πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς ἱστορικῆς
αὐτῆς ἀποστολῆς, εἶχε κατ' ἐξοχὴν ἀνάγκην ἀνδρός, ἰσχυ-

ροῦ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, δημιουργικοῦ, δυναμένου νὰ ἐπιβληθῆ ἐπὶ πάντων, νὰ συντρίψῃ τοὺς μὴ κύπτοντας, ἢ μὴ καμπτομένους, ν' ἀνορθωθῆ ὑπὲρ πάντας, νὰ καταβάλλῃ, νὰ καταστήσῃ τὴν ἀτομικὴν ἑαυτοῦ βούλησιν καθολικὴν. Τοιοῦτοι ἄνδρες, προφήται, ἥρωες, ὑπέροχοι, προνομιούχοι, ἐνσαρκουῦντες τὸ πνεῦμα τῆς ἱστορίας, δὲν ἐμφανίζονται καθ' ἐκάστην ἐν τῷ βίῳ τῶν λαῶν. Ἀπαιτοῦνται ἰδιάζουσαι, ἔκτακτοι ἱστορικαὶ συνθῆκαι· δηλαδὴ ἀρτία κατανόησις τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, κατάλληλος στιγμὴ πρὸς ἐπιβολὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸ παντός ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ δύναμις, πρὸ τοῦ κύρους καὶ τοῦ δικαίου τῆς ὁποίας θέλει ὑποχωρήσῃ, καμπτομένη ἢ συντριβομένη, πᾶσα ἀντίθετος μερικὴ ἢ περιληπτικὴ δύναμις.

Ὁ ἀνὴρ, ὁ ἔνοπλος προφήτης τῆς νέας ταύτης ἱστορικῆς περιόδου, ἥρως ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἐγένετο ὁ *Otho von Bismarck* ἐκ τοῦ εὐγενοῦς βρανδεμβουργείου οἴκου τῶν *Schönhansen*. Ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ ἦτο ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἰσχυρός, ἀνήκων εἰς γερμανικὴν χώραν ἐκ τῶν μᾶλλον εὐάνδρων, παράγουσαν συνήθως τοὺς ἀρίστους τῶν πολεμικῶν ἀνδρῶν τοῦ ἔθνους. Τοιοῦτον ἄνδρα ἐξελέξατο ἡ ἱστορικὴ πρόνοια πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ σχεδίου αὐτῆς ἐν Γερμανίᾳ, πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος.

Ὅταν ἀνεγείρῃ τις οἰκοδομὴν, δὲν πορίζεται μόνον τὸ προσῆκον ὑλικόν, ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν πολύτιμον καὶ πρόσφορον πρὸς τὸν σκοπόν. Πρωτίστως ἀναζητεῖ τὸν κατάλληλον ἀρχιτέκτονα. Τοιοῦτον ἀνεζήτει καὶ τὸ γερμανικὸν ἔθνος μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 καὶ εὗρεν αὐτὸν ἐν τῷ εὐγενεῖ τοῦ Βρανδεμβούργου.

Πρὸ τίνος χρόνου ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἀρχιγραμματεὺς τῆς γερ-

μανικῆς αὐτοκρατορίας, εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς ὁποίας ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἰργάσθη καὶ συνετέλεσεν, ἀγωνιζόμενος ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ πρὸς τὸν ἡγέτην τῶν Ὑπεραλπειῶν, τὸν εὐγλωττον Μάλιγκροτ, διεβεβαίου μετ' ἀλαζονικῆς εὐχαριστήσεως, ὅτι εἶνε τὸ τὰ μάλιστα μισητὸν πρόσωπον καθ' ὅλον τὸν τόπον. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος διετέλεσε μισητὸς καθ' ὅλον τὸν πολιτικὸν αὐτοῦ βίον παρά τισι κύκλοις ἀνθρώπων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Γερμανίας, θέλει δὲ διατελῆ τοιοῦτος μέχρι τέλους αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ἰδέα, ἧς τὴν πραγμάτωσιν κατώρθωσε, δὲν εἶνε πλέον ἀμφίβολος καὶ συζητουμένη, ὄραμα νευρικῆς ὑπερευαισθησίας, ἀλλ' ἱστορικῆς πραγματικότητος, ὁσημέραι τοιαύτη καθισταμένη πανταχοῦ τοῦ κόσμου. Ἡ Γερμανία ἐνιαία εἶνε Γερμανία ἰσχυρὰ καὶ σεβαστὴ, οὐδεὶς δ' ἀληθῆς Γερμανός, εἴτε εἰς τὴν παρελθούσαν ἀνήκων, εἴτε εἰς τὴν σημερινὴν γενεάν, δύναται ν' ἀγνοῇ ἢ ν' ἀρνῆται εἰς τίνα κατ' ἐξοχὴν ἀνήκει ἢ τιμὴ τῆς μεγάλης ταύτης ἐθνικῆς ἐργασίας.

Ἡ ἱστορία τοῦ τελευταίου ἡμίσεος τοῦ αἰῶνος πληροῦται ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνδρὸς τούτου, κατὰ πρῶτον ἐντὸς, εἶτα δ' ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Γερμανίας. Εἰσῆλθεν ἐν ἔτει 1847 εἰς τὸ πρωσικὸν Κοινοβούλιον ὡς ἄκρος συντηρητικὸς, ὑπέρμαχος τοῦ ἱστορικοῦ δικαίου, ἐχθρὸς τῆς ἐπαναστάσεως, αὐτὸς ὅστις βραδύτερον τσαῦτα ἔμελλε νὰ ἀποφασίσῃ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ ἐπαναστατικὰ τολμήματα ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ. Κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ 1848 ἡ γερμανικὴ φιλοσοφία, ἡ γερμανικὴ ποίησις ἐπεκαλοῦντο τὸν νέον Θεὸν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος ἐκέρδαινε τὴν τελευταίαν αὐτοῦ νίκην τὸ κήρυγμα τοῦ Ἐγγέλου διὰ τοῦ Στράους, τοῦ Φάγερμπαχ καὶ τοῦ Μάρξ. Ἡ μεγάλη ἰδέα τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς χειραφετήσεως τοῦ ἔθνους ἐφαί-

νετο ἤδη περατουμένη, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῶν κυβερνήσεων καὶ τῶν τιμαριωτικῶν μεγιστάνων τῆς παλαιᾶς Γερμανίας. Ἐπὶ τέλους κατίσχυεν αὕτη, ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Παύλου συνήρχετο ἡ πολυθρύλητος Συνέλευσις, ἵνα θέσῃ τὰς βάσεις τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος.

Κατὰ τῶν ἐπαναστατικῶν τούτων καὶ δημοκρατικῶν ροπῶν ὅξυς εἶχεν ἀντεπεξέλθῃ ὁ Βίσμαρκ, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τοῦ καθεστώτος. Τραχύς, ἀκάθεκτος, σκαιὸς ἐν τῇ φράσει, ἀλλ' εἰλικρινῆς μέχρις ἀπανθρωπίας, δὲν ἐδίσταζε νὰ ἐκστομίσῃ τὰ τολμηρότατα κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡμέραν τινὰ ἠκούσθη λέγων, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκλίπωσιν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς αἱ μεγάλαι πόλεις, αἱ ἐπαναστατικαὶ αὗται ἐστίαι, ὧν ἔνεκα νοσεῖ ἡ Εὐρώπη· ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐξεφράζετο μετ' ἀπεχθείας κατὰ τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, οἰκτείρων τοὺς ἐκάστοτε τὸ παράδειγμα τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους ἐπικαλουμένους. Ἡ ἐπίκλησις αὕτη εἶνε ἡ δυστυχία ἡμῶν, ἔλεγεν ὁ μέλλων δημιουργὸς τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὁ ἐπὶ τριακονταετίαν αὐταρχικῶς τὴν Γερμανίαν διοικήσας, μηδέποτε ἀναγνωρίσας τὸ ἐλάχιστον πραγματικὸν δίκαιον συμμετοχῆς τοῦ τόπου εἰς τὰ τῆς κυβερνήσεως.

Κατὰ τὴν πρώτην τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου περίοδον σύμβολον πίστεως διὰ τὸν Βίσμαρκ ἦτο ἰσχυρὰ Πρωσσία, κατ' αὐστηρότατον στρατιωτικὸν σύστημα συντεταγμένη καὶ διωργανωμένη, πρωτοστατοῦσα ἐν Γερμανίᾳ, ἰσχυρὰ καὶ σεβαστὴ ἐν Εὐρώπῃ, ἐκπροσωποῦσα τὸ γερμανικὸν ἔθνος ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Κορυφὴ τοῦ συστήματος τούτου ἔπρεπε νὰ εἶνε ὁ μονάρχης, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, μηδὲν παραδεχόμενος πολιτικὸν σύμφωνον μεταξὺ λαοῦ καὶ στέμματος. Κοινοβουλευτικὰ καθεστώτα, κατ' ἀπομίμησιν τῶν τῆς Ἀγγλίας, διεγράφοντο ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ κώδικος τῆς πρωσσικῆς

μοναρχίας· ἦσαν ἀνεκτοὶ μόνον συνταγματικοὶ θεσμοί, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κυβέρνησις κοινοβουλευτικὴ, κυβέρνησις ἰδεολόγων καὶ ἠθοποιῶν, ὡς ἔλεγε συγχρόνως σχεδὸν διὰ τοῦ Περσινὸ ἐν Γαλλίᾳ ὁ ἦρως τοῦ τολμήματος τῆς δευτέρας Δεκεμβρίου.

Αἱ δημοκρατικαὶ ἀπόπειραι τοῦ ἔτους 1848 εἶχον ναυαγήσῃ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Ἐν Παρισίοις ἀνεκηρύσσετο ὁ τρίτος Ναπολέων, ὕπατος τὸ πρῶτον καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ἐν δὲ Γερμανίᾳ ἐπανῆλθε, μετὰ τινων βελτιώσεων, die alte gute Zeit μετὰ τῆς μοναρχίας τοῦ θείου καὶ τῶν κοινωνικῶν παραδόσεων τοῦ ἱστορικοῦ δικαίου καὶ τοῦ Μαντάϋφφελ ἐν Πρωσίᾳ, ἡ περιλάλητος Συνέλευσις τοῦ Ἁγίου Παύλου ἀπέμεινεν ἱστορικὴ ἀνάμνησις. Ὁ δὲ Βίσμαρκ, μὴ ὦν πλέον ἐξηναγκασμένος ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὸν ἐπαναστατικὸν δαίμονα, ἀποχωρεῖ τῶν ἀγῶνων τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καὶ μεταβάλλεται εἰς διπλωματικὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Πρωσίας, προωρισμένος νὰ καταπλήξῃ μᾶλλον ἢ νὰ σαγηνεύσῃ τοὺς νέους κύκλους, εἰς οὓς ἤδη εἰσῆρχετο ὁ ἄξεστος εὐγενῆς τοῦ Βρανδεμβούργου.

Ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ ὑπηρεσίᾳ ὁ Βίσμαρκ εἶνε μὲν κατὰ τύπους συντηρητικὸς, τιμαριωτικὸς, μοναρχικὸς, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν βαίνει ἐπὶ ἐπαναστατικῶν τρίβων. Ὡς ὁ Μεφιστοφελῆς, ὁ Πρῶσσος διπλωμάτης ποθεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ κακόν, ἀλλ' ἵνα ἐπιτελεσθῇ τὸ ἀγαθόν· ἐν ταῖς σχέσεσι, ταῖς πολιτικαῖς καὶ ταῖς ἐθνικαῖς, τῆς πατρίδος αὐτοῦ, παρίστησι τὸ πνεῦμα τῆς καταστροφῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναγεννήσεως. Ἐπιζητεῖ τὸν θρίαμβον, τὴν ἀνύψωσιν, τὴν ἐνότητα τῆς Γερμανίας, οὐχὶ διὰ τῆς ἐπαναστατικῆς λογικῆς τῶν περὶ τὴν Συνέλευσιν τοῦ Ἁγίου Παύλου φιλελευθέρων, ἀλλὰ δι' ἑτέρας λογικῆς φοβερωτέρας, πραγματικωτέρας. Ἡ Γερμανία ἦτο μικρά, διηρημένη, τεταπεινωμένη· ἐστερεῖτο ἐθνικῆς ὄντοτη-

της, διηυθύνετο δὲ μᾶλλον καὶ ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, οἷαν ἐδημιούργησε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ διπλωματικὴ δεξιότης τοῦ Μεττερνίχου. Πρέπει νὰ ἐξέλθῃ τῆς Γερμανίας ἡ δύναμις αὕτη, σλαβικὴ μᾶλλον οὔσα ἢ γερμανικὴ, νὰ καταστῇ δὲ ἡ Γερμανία κυρία τῶν τυχῶν αὐτῆς. Τοιοῦτος εἶνε ὁ πόθος τῶν Γερμανῶν φιλελευθέρων. Ὁ Βίσμαρκ ἐγκολποῦται αὐτόν· ἐν ἔτει δὲ 1854 ἀποφαίνεται τὸ σκληρὸν καὶ ἀδυσώπητον ἐκεῖνο λόγιον κατὰ τῆς Αὐστρίας, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὴν λεπτὴν καὶ ἐμπεπιστευμένην αὐτοῦ θέσιν· «ἡ Αὐστρία εἶνε κυβέρνησις, οὐχὶ δὲ πολιτεία». Ἦτο τὸ ἀπαίσιον *delenda Carthago* τῆς μελλούσης πρῶσσικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς. Δὲν ἦτο τὸ πρῶτον, οὐδὲ τὸ τελευταῖον σατυρικὸν ἐπίγραμμα τοῦ Πρώσσου διπλωμάτου. Καὶ προυκάλει πολλάκις, ταῦτα λέγων, τὴν ἀπορίαν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν διπλωματικῶν κύκλων ἢ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δημοσίου, οὐδαμῶς δ' ἐπαγίου τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ, ὡς λεπτοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός.

Μετ' ὀλίγον κατενοεῖτο ἡ ἀνάγκη τροποποιήσεων τοῦ ἐν Πρωσίᾳ κρατοῦντος πολιτικοῦ συστήματος· ὁ δὲ πρωτότυπος Πρῶσσος διπλωμάτης καλεῖται νὰ ἐπενέγκῃ αὐτάς. Ἦτο τὸ ἔτος 1862, ἀξιομνημόνευτον καὶ διὰ τὴν Πρωσίαν καὶ διὰ τὴν Γερμανίαν. Ὑφίστατο πάλῃ μεταξὺ στέμματος καὶ βουλῶν ἐν τῷ στρατιωτικῷ προὔπολογισμῷ, ἡ δὲ πρόσκλησις τοῦ Βίσμαρκ, ὡς προέδρου τῆς κυβερνήσεως, δὲν ἐφαίνετο, ὡς μέλλουσα νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν δημοσίαν γνώμην τῆς Πρωσίας. Ὁ προοδευτικὸς τύπος, ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει αὐτοῦ, ὡς πρωθυπουργοῦ, ἐκραύγαζεν ὁμοφώνως: ὁ Βίσμαρκ εἶνε τὸ πολιτικὸν τόλμημα! Οὐδεὶς ἠδύνατο κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας σφοδρῶν κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων, νὰ ἐμπεπιστευθῇ εἰς τὸν πεφημισμένον τοῦτον ἐκ παλαιοῦ χρόνου ὀπι-

σθοδρομικόν, οὐδείς, ἐκτὸς τῶν περὶ τὴν «Ἐφημερίδα τοῦ Σταυροῦ» ὁμοφρόνων.

Ἐν ἔτει 1879 ὁ Βίσμαρκ, ἐν συνεδρίᾳ τοῦ γερμανικοῦ κοινοβουλίου ἀπεκάλυψε τὸν σκοπὸν, ὃν προυτίθετο, ἀναλαμβάνων τὴν διοίκησιν τῆς Πρωσίας· ἀνελάμβανε τὸν περὶ τῆς γερμανικῆς ἡγεμονίας ἀγῶνα κατὰ τῆς Αὐστρίας. Δὲν παρῆλθεν ἀληθῶς πολὺς χρόνος, καὶ ὁ πόλεμος τοῦ 1866 ἀπέδιώκε τὴν δύναμιν ταύτην ἀπὸ τῆς γερμανικῆς Ὀμοσπονδίας. Τὸ Ἄννόβερον, τὸ Κάσσελ, ἡ ἐλευθέρα πόλις Φραγκοφόρτιον, σμικροῦ δεῖν καὶ ἡ Σαξωνία, προσετίθεντο εἰς τὴν Πρωσίαν, πράγματι λαμβάνουσιν τὰ σκῆπτρα τῆς ἐθνικῆς ἡγεμονίας.

Διὰ τῶν νικῶν αὐτῆς ἡ Πρωσία ἐπαγίου τὴν γερμανικὴν ἐνότητα, ἧς ὁ θεμέλιος λίθος εἶχε τεθῆ προηγουμένως διὰ τοῦ τελωνιακοῦ γερμανικοῦ συνδέσμου. Ὁ Βίσμαρκ καθίσταται κύριος τοῦ πολιτικοῦ πεδίου· πρὸς περαιτέρω πραγμάτωσιν τῶν σχεδίων αὐτοῦ δὲν ἐξαναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς ἐπανειλημμένας τῶν Βουλῶν διαλύσεις· ἀναγνωρίζεται κατ' ἀνάγκην ὡς πολιτικὸς ἐγκέφαλος τῆς Γερμανίας. Εἶνε δεξιὸς ὑπολογιστής, προσπαθῶν νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἐπὶ τινος ἰσορροπίας τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν κομμάτων. Παρέχει διὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ κοινοβουλίου τῆς βορείου γερμανικῆς Ὀμοσπονδίας τὴν πάνδημον ψηφοφορίαν, τὸ μὲν θωπεύων τοὺς φιλελευθέρους δογματικούς, οὓς δὲν ἀνέχεται, ἀλλὰ μεθ' ὧν συμπράττει, τὸ δὲ προσφέρων τὴν χεῖρα εἰς τὸν ἤδη ὑπὸ τὴν μεγαλοφυᾶ διεύθυνσιν τοῦ Φερδινάνδου Lassalle ἀναπτυσσόμενον γερμανικὸν κοινωνισμόν.

Ὁ ἀπαράμιλλος Μακιαβελιστῆς ἔχει τὴν ἰδίαν λογικὴν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ θεσμοῦ τούτου. Σκοπεῖ δι' αὐτοῦ νὰ προκαλέσῃ διάστασιν μεταξὺ φιλελευθέρων καὶ κοινωνιστῶν,

τέως υποστηρίζοντων ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τοὺς πρώτους. Τὸ σχέδιον τοῦτο, οὐ ἢ σύλληψις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὀφείλεται εἰς τὸν Lassalle, πρὸς ὃν ζῶντα ὁ Βίσμαρκ ἔσχε συνεντεύξεις καὶ διασκέψεις πρό τινος χρόνου, ἐπέτυχε. Φιλελεύθεροι καὶ κοινωνισταὶ διέστησαν, ἀλλὰ καὶ ὁ πονηρὸς ἀρχιγραμματεὺς δὲν ἐπωφελήθη· ἀπετελέσθη ἀμέσως τὸ κοινωνιστικὸν κόμμα, συμπαγές, κάλλιστα ὀργανωμένον, ὁ μέγιστος καὶ ἀμειλικτότατος τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀρχιγραμματέως, ἡκιστα βοηθήσας τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ σχέδια.

Ἄπο τοῦ 1862 - 66 ἐζήτει νὰ ταπεινώσῃ τὴν Αὐστρίαν, ἀποδιώκων αὐτὴν ἀπὸ τῆς γερμανικῆς ὀμοσπονδίας. Ἦδη, κατὰ τὴν ἐπομένην τετραετίαν, ἐπεδίωκεν ἄλλον σκοπὸν, τὴν ταπείνωσιν τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Ναπολέοντος. Ἦτο τοῦτο ὁ διακαὴς πόθος τοῦ γερμανικοῦ κόσμου. Ἄπο τῶν ἐρειπίων τοῦ πύργου τῆς Ἀϊδελβέργης, ἀπὸ τῆς παραρρηνίου Γερμανίας, ἀπὸ τῆς πεδιάδος τῆς Ἰέννης ἐξήρχετο ἡ φωνὴ τῆς ἐκδικήσεως. Ὁ Βίσμαρκ ἐργάζεται εἰς τοῦτο, θεραπεύων τὰ ἔνστικτα τῶν Γερμανῶν, ἡ δὲ πολιτικὴ αὐτοῦ περιστρέφεται εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου τοῦ 1814.

Δὲν ἦτο δυσχερὴς ἡ πραγμάτωσις τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος. Ἦτο τοσοῦτον μωρὰ ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς αὐτοκρατορίας, τοιαύτη δ' ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆς παραλυσία καθ' ὅλην τὴν λειτουργίαν τῆς διοικήσεως, ὥστε ἡ ἐλαχίστη ἀφορμὴ ἤθελε θεωρηθῆ ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ εὐκαιρὸς στιγμὴ πρὸς ἐπιδρομὴν.

Ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν ἡ γαλλικὴ δύναμις, ἡ πρότινων ἐτῶν θριαμβεύσασα ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Λομβαρδίας καὶ δημιουργήσασα τὴν νέαν Ἰταλίαν, ἐπιπτε πρὸ τῆς δυνάμεως τῶν γερμανικῶν στρατιῶν. Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὴν πολιτικὴν δεξιότητά τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιγραμματέως. Μὴ

ἐρωτήσητε διὰ τίνων μέσων ἐγένοντο πάντα ταῦτα. Ἡ ἱστορία διδάσκει δυστυχῶς, ὅτι τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ἔξοχον σκοπὸν ἐπιδιώκοντα, δὲν ἐπραγματώθησαν πάντοτε ἄνευ δεινῶν καταστροφῶν· αὐταὶ αἱ θρησκευταὶ ἐπεκράτησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ συνειδήσει τῶν λαῶν διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου μάλλον, διὰ φρίκης καὶ ἐγκλημάτων ἢ διὰ τῆς ἀπλῆς διδασκαλίας. Ἀπὸ αἰώνων ἡ ἐθνικὴ ἐνότης ἦτο ὁ πόθος τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Καὶ ἐν τούτοις διὰ ποίας βίας, διὰ ποίας ροῆς αἵματος ἐπετεύχθη!

Οὕτως ἐξελίσσεται ἡ ἱστορία. Ἰδέα τις θεραπεύεται κατὰ πρῶτον ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ εὐγενοῦς προφήτου, καθαρὰ ἀπὸ παντὸς γηίνου ρύπου καὶ πάθους· ἀλλ' ἐν τῇ πραγματώσει αὐτῆς γίνεται χρῆσις πολλάκις καὶ τῶν μάλλον ἀνοσιῶν καὶ ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας καταδικαζομένων τρόπων. Διότι ἡ καρδιά τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός, τοῦ προωρισμένου ἐκτελεστοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ σχεδίου, εὐρίσκεται ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ αὐτοῦ. Δι' αὐτὸν τὸ πᾶν εἶνε τὰ πράγματα, αἱ δὲ θεωρίαι, αἱ λέξεις, οἱ τύποι οὐδεμίαν κέκτηνται πρακτικὴν ἀξίαν. Πράττων ἄρα οὗτος δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψει τὸ περιορισμένον δίκαιον ἐποχῆς ἢ κοινωνίας, ἀλλὰ τὸ καθ' ὅλου ἱστορικὸν δίκαιον, οὗ θρίαμβος ἔσται ἡ πραγμάτωσις γενναίου ἔργου, ἔστω καὶ ἐπὶ φαινομενικῇ βλάβῃ καὶ προσβολῇ προσκαίρων ἰδεῶν καὶ συμφερόντων.

Σπανίως πολιτικὸς ἀνὴρ ἔσχε τοιαύτας ἀντιδράσεις ἐν τῷ πολιτικῷ αὐτοῦ σταδίῳ, ὅσον ὁ Βίσμαρκ. Ἀλλ' ὁ σιδηροῦς ἀνὴρ οὐδαμῶς ἐνόει νὰ ὑποχωρήσῃ μετὰ σθένους ὑπερήσπιζε τὴν ἀκρόπολιν τῆς ἐξουσίας. Ἀποκατασταθείσης τῆς νέας Γερμανίας μετὰ τὴν νίκην αὐτῆς κατὰ τῆς Γαλλίας, καὶ ὑπό τινος ἐπόψεως κατὰ τῆς Εὐρώπης, πάντες οἱ πολιτικοὶ ἐν τῇ γερμανικῇ ἢ πρῶσικῇ Βουλῇ ἀντίπαλοι τοῦ Βίσμαρκ δὲν

ἐνόουν νὰ ὑποχωρήσωσιν ἀναιμωτί. Οἱ Ὑπεράλπειοι, οἱ θιασῶται τῶν καταλυθεισῶν δυναστειῶν, οἱ ἀπὸ Ἀλσατίας καὶ Λοθαριγγίας, οἱ Δανοί, καὶ πρὸς τούτοις οἱ Φιλελεύθεροι, οἱ Προοδευτικοί, οἱ Κοινωνισταὶ καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι πολυώνυμοι ἀντίπαλοι ἀνελάμβανον τὸν κατ' αὐτοῦ ἀγῶνα ἐν ἅπασιν τοῖς ἐσωτερικοῖς καὶ ἐξωτερικοῖς ζητήμασιν. Ἦτο ἐστερημένος ρητορικῆς δεινότητος· διαλεκτικὸς μᾶλλον· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος ἐξήρχετο συνήθως νικητὴς ὁ ἀρχιγραμματεὺς. Σιδηροῦς, ἀκατάβλητος, πεπεισμένος περὶ τῆς ἐπιτυχίας, περὶ τῆς δυνάμεως ἑαυτοῦ, ἀνήρχετο εἰς τὸ βῆμα τοῦ κοινοβουλίου καὶ διὰ φοβερᾶς λογικῆς κατέβαλλε τοὺς ἀντιφρονοῦντας. Ὁ περιπαθὴς Μάλιγκροτ, ὁ ἀκάθεκτος Βίντορστ, ὁ στωμύλος Λάσκερ, ὁ διαλεκτικώτατος Ρίχτερ, ὁ τραχὺς Μπέμπελ συνετρίβοντο ὑπὸ τὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ. Πάντοτε εἶνε ἀληθές, ὅτι ὁ ἔχων τὴν ἰσχὺν ἔχει καὶ τὴν λογικὴν ἐν τοῖς πράγμασι τοῦ κόσμου τούτου. Ὁ Βίσμαρκ ἐκέκτητο τὴν λογικὴν καὶ τὴν πειθῶ τῆς ὑλικῆς δυνάμεως. Καὶ ἐγένετο νικητὴς τῶν ἐσωτερικῶν, ὅπως καὶ τῶν ἐξωτερικῶν, αὐτοῦ ἐχθρῶν. Ἐλάμβανεν ὅ τι ἐζήτει παρὰ τῶν πρωσσικῶν καὶ γερμανικῶν Βουλῶν· στρατιωτικούς νόμους, ἐκκλησιαστικούς, ἐκπαιδευτικούς, οικονομικούς, πιστώσεις, πᾶν ὅ τι συνετέλει εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ προγράμματος αὐτοῦ. Πάντα τὰ δεσποτικὰ καὶ αὐθαίρετα κατὰ τῶν Κοινωνιστῶν μέτρα ἐψήφιζε τὸ κοινοβούλιον, ὅσον καὶ ἂν ἀντέκειντο ταῦτα πρὸς τοὺς κανόνας τῆς στοιχειωδευστάτης φιλανθρωπίας καὶ δικαιοσύνης. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲν ἐδίσταζε νὰ μεταβάλλῃ ἐκάστοτε φίλους, συμμάχους, πρόγραμμα· νὰ προδίδη τούτους εἰς ἐκείνους καὶ τ' ἀνάπαλιν. Ἡ διαφέρει· καὶ ἡ ἀδιαφορία αὐτοῦ προέβαινε μέχρι κυνισμοῦ. Δὲν ἐθεώρει σοβαρὸν, ἀξιοπρεπές, νὰ εἶνε συνεπὴς εἰς τὰς ἰδέας αὐτοῦ, εἰς τὰς πε-

ποιθήσεις. Συνεπείς εἶνε μόνον οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μέτριοι, οἱ βόες, κατὰ τὴν κυνικὴν αὐτοῦ ἔκφρασιν. Εἷς ἀρχικαγγελάριος οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τοῦτο ὑποχρέωσιν· στρέφει ἐκάστοτε τὴν πυξίδα κατὰ τὸν πνέοντα ἄνεμον τοῦ συμφέροντος, ἀδιαφορῶν περὶ τῶν κρίσεων καὶ τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἔκτακτος οὗτος ἀνὴρ, ὁ δημιουργὸς τῆς γερμανικῆς ἐνότητος, οὐδέποτε ἠσθάνθη συμπάθειαν πρὸς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ δυστύχημα τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος. Ἐκήρυττεν, ὅτι πλὴν τοῦ Θεοῦ οὐδένα ἐφοβεῖτο. Ἔζη καὶ ἔδρα ἐν τῷ βίῳ, οἷος πράγματι ἐξελίσσεται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀδιαφορῶν περὶ ἰδεῶν, περὶ αἰσθημάτων καὶ εὐγενῶν ἀρχῶν (1).

Ἄλλ' ὁ ἀδυσώπητος οὗτος αὐταρχικὸς δὲν διστάζει νὰ κλίνη τὸ γόνυ πρὸ τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων, νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τῆς ἀνωτέρας δυνάμεως. Ἰδρυθείσης τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, διατελῶν ἐν τῇ πλήρει αὐτοῦ πολιτικῆ καὶ ἐθνικῇ ἀκμῇ καὶ δυνάμει, ἀγωνιζόμενος πρὸς τὸν Παπισμόν, ὁ ἥρως οὗτος τοῦ *Culturkampf*, ἀπεφαίνετο τὸ πολυθρύλητον ἐκεῖνο — δὲν θὰ μεταβῶμεν εἰς *Karóssan*· δηλαδὴ δὲν θὰ κλίνωμεν καὶ πάλιν τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Πάπα, ἐξαιτούμενοι συγγνώμην. Δυστυχῶς ἐν τούτοις, ἡ ἀλαζονικὴ αὕτη ὑπόσχεσις δὲν ἐτηρήθη. Δὲν μετέβη μὲν κατὰ τὸν δέκατον ἕνατον αἰῶνα ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ εἰς Ρώμην πρὸς τὸν ὑπέρτατον ποντίφικα τοῦ Καθολικισμοῦ, ἐπικαλούμενος τὴν

(1) Καὶ σήμερον ἀκόμη, ὅτε κρούει τὰς πύλας τῆς αἰωνιότητος καὶ παρασκευάζεται διὰ τὸ μέγα καὶ ἀδέκαστον κριτήριον τῆς ἰστορίας, δὲν δυσωπεῖται πρὸ τῶν παθημάτων εὐγενοῦς λαοῦ, ἔχοντος τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας, ὅσον καὶ οἱ συμπατριῶται αὐτοῦ. Ἐξυβρίζει τὴν Κρήτην, ὡς ὁ φανατικώτατος τῶν Μουσουλμάνων, καὶ τοῦτο χάριν τῶν γερμανικῶν συμφερόντων, ἢ διότι στεροῦνται ἰσχύος οἱ κάτοικοι τῆς εὐγενοῦς Μεγαλονήσου.

ἐπιείκειαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συμπεριφορά τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῆς πρὸς τὸ Βατικανὸν εἶνε καθαρὰ ὑποχώρησις. Ὁ ἀρχιγραμματεὺς δὲν ἐστενοχωρήθη ἔνεκα τούτου· ἔδωκε τὴν χεῖρα πρὸς ἀδυσώπητον ἐχθρόν, ὑποχώρησας εἰς τινὰ αἰτήματα, ἵνα καταβάλῃ ἄλλον, μεθ' οὗ δὲν θὰ ἐδίσταζε τὴν ἐπαύριον νὰ συμμαχήσῃ πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ τέως συμμαχοῦ, μεθ' ὅσας καὶ ἂν ἔσχε παρ' αὐτοῦ ὑποχρεώσεις καὶ ὑπηρεσίας.

Ἐν συντομίᾳ τοιοῦτος εἶνε ὁ ἀνὴρ, εἰς ὃν ὁ γερμανικὸς κόσμος ἐπὶ μίαν γενεάν ἐνεπίστευσε τὰς τύχας αὐτοῦ, ὅλον τὸ γερμανικὸν ἔθνος ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν Φιλισταίων. Ἦτο εὐτύχημα διὰ τὴν Γερμανίαν, ὅτι ὁ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1862 βασιλεὺς τῆς Πρωσίας, ἀδελφὸς τοῦ ἐν ἔτει 1848 Φρειδερίκου Γουλιέλμου τοῦ τετάρτου, ὁ καταβαλὼν διὰ τῆς βίας τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα, προσελάμβανεν, ἅμα τῇ ἀναρρήσει αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον, ὑπουργὸν καὶ ἐμπειπιστευμένον σύμβουλον τὸν Βρανδεμβούργιον εὐγενῆ, παρὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν κατ' αὐτοῦ γνώμην ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Γερμανίας ἐν τοῖς κύκλοις τῶν τε συντηρητικῶν καὶ τῶν φιλελευθέρων. Οἱ πρῶτοι δυσηρεστήθησαν· οἱ δεῦτεροι ἐφρύαξαν, ἐκστομίσαντες τὸ γνωστὸν λόγιον: ὁ Βίσμαρκ εἶνε τὸ πραξικόπημα. Ἦσαν ἐπίσης καὶ οἱ οἰκτείροντες τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου, θεωροῦντες τὸν νέον πρωθυπουργὸν ἥκιστα κατάλληλον, ἔνεκα τοῦ ἐξάλλου καὶ ἰδιορρύθμου χαρακτῆρος αὐτοῦ, οὗ δείγματα παρέσχεν ἐν ταῖς χώραις, ἐν αἷς ἀντεπροσώπευε τὴν πρωσικὴν πολιτικὴν. Ὁ βασιλεὺς Γουλιέλμος δὲν ἐδίστασε πρὸ τῶν ἀντιδράσεων τούτων, ἀλλὰ παρέσχεν ἀμέριστον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν σύμβουλον αὐτοῦ, χορηγήσας πᾶσαν τὴν ὑποστήριξιν τοῦ στέμματος. Δὲν μετενόησεν ὁ βασιλεὺς ἔνεκα

τούτου, ἀλλὰ καὶ ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Γερμανία ὠφελήθησαν τὰ μάλιστα· ἰδίᾳ δὲ ἡ τελευταία αὕτη. Πρὸ οὐ πολλοῦ ἔτι χρόνου ἐκαλεῖτο αὕτη, πολλακίς καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων τέκνων, γεωγραφικὴ ἔκφρασις. Ἀλλὰ διὰ τῆς διοικήσεως τοῦ ἀνδρὸς τοῦ αἵματος καὶ τοῦ σιδήρου, αὐταρχικῆς, μακιαβελικῆς, ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀπαδούσης πρὸς τὸ δίκαιον, κατέστησε τὴν Γερμανίαν ἰσχυράν, συνέπηξεν ὀριστικῶς τὴν ἐνότητα αὐτῆς, ἔλυσε τὸ ἀπὸ αἰῶνων ὑφιστάμενον ἐθνικὸν πρόβλημα, κατέστησε τὴν πατρίδα αὐτοῦ πρώτην πολιτικὴν δύναμιν ἐν Εὐρώπῃ, σεβαστὴν καὶ ἐπιβάλλουσαν.

Ἡ Γερμανία τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου κληθήσεται ἡ Γερμανία τοῦ Βίσμαρκ. Σπανίως πολιτικὸς ἀνὴρ ἐπέβαλεν ἐπὶ τοσοῦτον ἀνεξιτήλως τὴν σφραγίδα τῆς θελήσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ χαρακτῆρος ἐπὶ τοῦ λαοῦ, εἰς ὃν ἀνήκει, ὅσον οὗτος. Καὶ ἄλλοι πολιτικοὶ ἄνδρες εἰργάσθησαν ἐπ' ἀγαθῶ τῆς πατρίδος μετὰ τῆς αὐτῆς, ἢ καὶ μείζονος ἔτι δεξιότητος, δικαιοσύνης, μετὰ ζήλου ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων. Τέκνον τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, υἱὸς τῆς ἰδεολόγου καὶ πεπολιτισμένης Γερμανίας, ἀπέκρουσεν ἐξ ὀλοκλήρου τὸν θεωρητικὸν χαρακτῆρα, ἐκδηλώσας τὸν πρακτικὸν ἄνδρα μετὰ κυνισμοῦ βαρβάρων αἰῶνων. Ὁ ἐν μέρει σύγχρονος αὐτῶ φιλόσοφος Schopenhauer, ὁ ἐν Φραγκοφορτίῳ ἀποφαινόμενος τὰ κυνικὰ αὐτοῦ δόγματα ἐν τῇ θεωρίᾳ, καθ' ὃν χρόνον καὶ ὁ Βίσμαρκ, ἀντιπρόσωπος τῆς Πρωσσίας, ἐν τῇ περιωνύμῃ διαίτη, ἰσχυρίζετο, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις παρίσταται ἐνίοτε ἀγριώτερος καὶ τοῦ ἀγριωτέρου θηρίου· καὶ ἐν κανονικαῖς καὶ ἐν ἐκτάκτοις στιγμαῖς τοῦ βίου δὲν διστάζει νὰ πράξῃ ὅ τι μόλις τολμᾷ καὶ τὸ θηριωδέστατον τῶν θηρίων, τὸ ἀντὶ αἰσθημάτων ἐνστικτα μόνον κεκτημένον καὶ φυσικὰς ὁρμάς. Ὁ Βίσμαρκ, ἐν στιγμαῖς ὑπερφιάλου ὀργῆς,

δέν ἐδίστασε νὰ δειχθῆ τοιοῦτος. *Vae Victis!* Τὸ δίκαιον τοῦ νικητοῦ ἐζήσκησεν ἀνηλεῶς ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Δανίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν νικῶν αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης ἐζήσκησεν αὐτὸ ἀμειλίκτως κατὰ τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων. Δέν ἔζη ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Βρέννου, καὶ ὅμως ἠθικῶς δέν ἦτο ἀνώτερος αὐτοῦ· τὸ τέλος τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος παρίστησι σταθμὸν προόδου ἀνώτερον, καὶ ἐν τούτοις οὐδαμῶς ἐδείχθη ὑπέρτερος τοῦ Ναπολέοντος. Πρὸς δὲ τοὺς ἐν Γερμανίᾳ πολιτικούς πολεμίους προσηνέχθη ἀμείλικτος, ταπεινὸς ἐν τισὶ περιστάσεσι· κατεδίωξε μέχρις ἐξοντώσεως τὸν Ἄρνιμ, κατὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Λάσκερ παρεκώλυσε πᾶσαν τιμητικὴν ἐκδήλωσιν τῶν πολιτικῶν τοῦ εὐγενοῦς ἀνδρὸς ὁμοφρόνων. Καὶ ἐν τούτοις, ὡς Γερμανός, ὡς φιλόπατρις, ὡς ἐργάτης τῆς ἐνώσεως, κατέχει τὴν πρωτίστην θέσιν ἐν τῷ πανθέω τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας.

Αὕτη θέλει συγχωρήσῃ αὐτῷ ἴσως πολλὰ ἀμαρτήματα, θέλει δείξῃ ἐπιεικίαν διὰ πολλὰ ἀνομήματα, ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως διαπραχθέντα ὑπὸ τοῦ σιδηροῦ ἀνδρὸς. Ὡς ἄνθρωπον θέλει καταδικάσῃ αὐτόν. Ἄλλ' ἐπὶ τῆς πλάστιγγος τῆς ἐτυμηγορίας θέλει βαρύνῃ καὶ ληφθῆ ὑπ' ὄψει ἡ ἐθνικὴ ἰδέα. Καθ' ἣν στιγμὴν θὰ εἶνε ἔτοιμος νὰ ἐξενέγκῃ κατ' αὐτοῦ τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν, δέν θέλει λησμονήσῃ, ὅτι ὁ κρινόμενος ἀνὴρ, ὁ ἀνόσιος ἀντιπρόσωπος τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου, ἐνήργησε κατ' ἐξοχήν, ἔχων ὑπ' ὄψει πρωτίστως τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος, τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν τῆς Γερμανίας. Ἐν τοιαύτῃ ὑπερτάτῃ ὥρᾳ ἡ ψῆφος αὐτῆς ἔσται ἐπιεικιστέρα. Θέλει ἐπικαλεσθῆ τὰς ἐν τοῖς ποινικοῖς δικαστηρίοις κρατούσας ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις. Ὁ κρινόμενος ἀρχιγραμματεὺς τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας κατέστησε πραγματικότητα τὸ ἰδεολογικὸν ἰνδαλμα πολλῶν αἰώνων—ἐπέ-

θηκε τὴν στέγην καὶ ἐξησφάλισε, καθ' ὅσον ἀνθρωπίνως εἶνε δυνατόν, τὸ ἐθνικὸν οἰκοδόμημα τῆς γερμανικῆς ἐνότητος.

Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος.

Ἡ ἐθνικὴ ἐνότης τῆς Γερμανίας.

ΙΗ'.

Μετὰ τὸ ναυάγιον τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848, πανταχοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἔμελλε νὰ ἐπικρατήσῃ αὐθις ἢ μοναρχικὴ ἀντίδρασις. Ἐν μὲν τῇ Γαλλίᾳ, ὕστερον ἀπὸ τοσαύτας πλάνας, καταστροφάς καὶ ἀπογοητεύσεις, ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων, ἐκλεγείς τὸ πρῶτον πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, γενόμενος μετὰ ταῦτα ὕπατος, ἐγκαθίστατο ἐπὶ τέλους αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ θείου αὐτοῦ, διὰ τοῦ πολιτικοῦ τολμήματος τῆς 2 Δεκεμβρίου τοῦ 1851. Καὶ ἐν τῇ λοιπῇ δ' Εὐρώπῃ ἐπεκράτησεν ἐπίσης τὸ μοναρχικὸν καθεστῶς, καταλυθείσης τῆς ἐλευθερίας, ἥτις ἐπὶ τινα χρόνον ἐφαίνετο ὑποδεικνύουσα τοῖς λαοῖς τὰς νέας τρίβους, ἃς ἔμελλον ν' ἀκολουθήσωσιν ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῶν σταδιοδρομίᾳ. Ἡ Ἰταλία, ἢ Οὐγγαρία ὑπετάγησαν ὑπὸ τὴν αὐστριακὴν δεσποτείαν, ἣν διηύθυνεν αὐθις, ἔστω καὶ μακρὰν τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς, ὁ ἀνόσιος ἐκεῖνος δαίμων, ὁ ἀπὸ τοῦ 1815 τοσοῦτον ἐπικρατήσας ἐπὶ βλάβῃ τῶν λαῶν. Οὕτως ἐματαιοῦτο ἔργον, ὑπὲρ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ ὁποίου ἐμόχθησαν καὶ ἐταλαιπωρήθησαν καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην τοσαῦτα

υπέροχα πνεύματα, υπέρ ου τοσοῦτος ένθουσιασμός και τοσαύτη ένέργεια διεξήγαγον τόν εύγενή τῆς άνθρωπίνης άνορθώσεως άγωνα.

Ἡ γερμανική ιδέα, τὸ μέγα τοῦτο ὄνειρον τῆς έθνικῆς ένότητος και έλευθερίας, έπανήρχετο αὔθις εἰς τὴν θεωρητικὴν αὐτῆς υπόστασιν ὡς εἰκὼν άσώματος, χιμαιρικὴ ποιητοῦ τῆς ρομαντικῆς σχολῆς, οὐδεμίαν θετικὴν ἔχουσα υπόστασιν. Οἱ μεγάλοι άγωνισταί αὐτῆς άπεσύροντο ἐκ τῆς ένεργοῦ πολιτικῆς σκηνῆς, καταστρέφοντες τόν βίον ἐν τῇ έξορίᾳ και τῷ διωγμῷ, ἢ άποχωροῦντες ἐν τῇ έπιβεβλημένῃ ὑπὸ τῶν πραγμάτων μονώσει. Ἀποκαθίστατο αὔθις εἰς τὰ αὐτὰ κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἦττον δίκαια ἡ γερμανική Δίαιτα, πᾶν ἄλλο έκπροσωποῦσα ἢ τὴν έθνικὴν ιδέα. Ἐν δὲ τῇ διεσπασμένη και διηρημένη χώρα ἤρχοντο τοῦ παλαιοῦ άνταγωνισμοῦ Πρωσσία και Αὐστρία, ακολουθούμεναι ἐν τῇ ὀλεθρίᾳ αὐτῶν πολιτικῇ ὑπὸ τῶν δευτερευουσῶν και τριτευουσῶν γερμανικῶν δυνάμεων.

Ὅσον και ἂν ἡ αντίδρασις αὕτη εἶχεν έκδηλωθῆ άντιλαϊκή, μετὰ τὴν λήξιν τοῦ έπαναστατικοῦ δράματος άπέμειναν ἐν τούτοις ἐν τῇ κοινωνικῇ άτμοσφαιρᾳ ζώπυρα ἠθικῆς ένεργείας, ἅτινα δέν ἠδύναντο ἢ σὺν τῷ χρόνῳ νὰ παραγάγῃ τὸ έπιδιωκόμενον άποτέλεσμα. Τὸ μέγα δράμα τῶν γερμανικῶν παθῶν, τὸ δράμα τῆς έθνικῆς ένότητος, φαίνεται προσεγγίζον ἤδη εἰς τὴν λύσιν αὐτοῦ. Μετὰ τοσαύτας περιπετείας, μετὰ τοσαύτας δοκιμασίας, κατανοεῖται κρεῖττον ὁσημέραι ἡ έννοια τοῦ προβλήματος, ἡ δυνατὴ αὐτοῦ λύσις. Τὸ ναυάγιον τῆς έπαναστατικῆς Συνελεύσεως τοῦ Φραγκοφορτίου, τὰ ἐκ τῆς άποτυχίας έπισκήψαντα τῷ γερμανικῷ κόσμῳ δεινά, ἢ έπελθοῦσα αὔθις αντίδρασις τῶν ἡγεμόνων, κρυφίως ἢ φανερώς έκδικουμένων τὰς τελευταίας αὐτῶν τά-

πεινώσεις καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἡ ἐθνικὴ μηδαμινότης τῆς Γερμανίας ὑπεδείκνυον τοῖς πεφωτισμένοις ἕτερον, πρακτικώτερον τρόπον πολιτικῆς ἐνεργείας. Ἀφοῦ ὁ Δημοσθένης, καὶ ὁ Ὑπερίδης οὐδὲν ἠδύναντο, ἐκαλεῖτο εἰς πραγμάτων τῶν ἐθνικοῦ σκοποῦ ὁ Ἀλέξανδρος. Τοιαύτη εἶνε ἡ ἱστορία τῆς λύσεως μεγάλων τινῶν προβλημάτων. Τοῦτο καθίστατο δῆλον ἐν Γερμανίᾳ, ἀρχομένου τοῦ ἡμίσεος τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ὡς ἐρρήθη ἤδη, ἡ μόνη σοβαρὰ δύναμις, ἐφ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἐλπίζῃ ἡ γερμανικὴ φυλὴ, ἦτο ἡ Πρωσία, ἕνεκα τῆς ἀρτίας αὐτῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας—καὶ ἰδίᾳ τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς στρατιωτικῆς. Ἄν μὴ κατὰ τύπους, ἐξεπροσώπει ἐν τούτοις κατ' οὐσίαν τὴν Γερμανίαν. Ἦδη ἀπὸ τοῦ μεγάλου Ἐκλέκτορος καὶ τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου συλλαμβάνει τὴν ιδέαν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, ἣν συνεχίζει ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος ὁ βαρῶνος Στάϊν, καὶ ἧς ἡ τετάρτη πράξις ἀρχεῖται ἐξελισσομένη ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς γερμανικῆς ἱστορίας. Διὰ τῆς Πρωσίας εἶχεν ἐπιτευχθῆ σχεδὸν ἡ οἰκονομικὴ ἐνότης τῆς Γερμανίας διὰ τῆς μεγάλης ἐκτελέσεως τοῦ τελωνιακοῦ δεσμοῦ, ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὁποίου κατενοεῖτο διὰ τῶν πραγμάτων, ὅτι ἡ καθολικὴ ἐνότης ἠθέλην ἐπενέγκῃ μείζονα ἔτι καὶ εὐεργετικώτερα ἀποτελέσματα. Ἄλλ' ὁ κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην βασιλεύων ἐν Πρωσίᾳ Φρειδερίκος Γουλιέλμος ὁ τέταρτος, παρὰ τὰς ἀγαθὰς αὐτοῦ προθέσεις, δὲν ἦτο ὁ ἀνὴρ τῶν πραγμάτων. Ἀπεδείκνυτο τοῦτο ἐκ τῆς ἀμφιρρόπου καὶ ἀτόλμου αὐτοῦ πολιτικῆς κατὰ τὰ θυελλώδη ἐκεῖνα ἔτη τῆς τελευταίας ἐπαναστατικῆς καταιγίδος. Βασιλεὺς τοῦ θεοῦ δικαίου, ἡ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς κρατούσης σχολῆς, τοῦ Χριστιανογερμανικοῦ κράτους, δὲν ἐπεθύμει νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας τὸ ξίφος τῆς ἐπαναστάσεως, προσφερόμενον αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους, μὴ ἀπεκδεχομένων

τὴν τοιαύτην λύσιν τοῦ γερμανικοῦ προβλήματος τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων, ἐντολοδόχων ὡς αὐτὸς τῆς θείας βουλήσεως. Ἐπόθει βεβαίως τὴν πολιτικὴν ἔνωσιν τῆς γερμανικῆς πατρίδος, μάλιστα ὑπὸ τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον τῆς Πρωσίας, ἀλλ' ὁ τρόπος, ὁ ὑποδεικνυόμενος ὑπὸ τῶν φιλοσόφων καὶ θεωρητικῶν τῆς λαϊκῆς βουλήσεως, ἀπήρεσκεν εἰς τὸν τελευταῖον *Ρωμανικὸν* τῆς Γερμανίας. Τούτου ἔνεκα ἢ ὑπὸ τῆς Πρωσίας ἀνάληψις τῆς λύσεως τοῦ γερμανικοῦ προβλήματος ἐφαίνετο ἐπὶ τινα χρόνον ἀδύνατος, τούλάχιστον ἐφ' ὅσον διετέλει ἐν τῇ ζωῇ ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος, ὅστις ἤδη κατηγορηματικῶς εἶχε δηλώσει, καθ' ἣν ἡμέραν διέλυσεν τὴν πρωσικὴν βουλήν, ὅτι ἀποκρούει ἐξ ὀλοκλήρου τὸ ὑπὸ τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ἐπαναστάσεως προσενεχθὲν αὐτῷ αὐτοκρατορικὸν στέμμα.

Ἄλλ' ἄλλως ἔδοξε τῇ ιστορικῇ προνοίᾳ. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1857 ὁ βασιλεὺς οὗτος τῆς Πρωσίας, νοσήσας ἐπικινδύνως, ἀπεχώρει τῆς κυβερνήσεως μέχρις ἀναρρώσεως, ἀνετίθετο δὲ ἡ διοίκησις τοῦ κράτους εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Γουλιέλμον, ὡς ἀντιβασιλέα, διακριθέντα ἤδη ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ἀπὸ τῶν ὑπὲρ τῆς γερμανικῆς ἀνεξαρτησίας πολέμων κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, εἰς οὓς παῖς ἔτι εἶχε μετὰ στή, ἐπὶ στρατιωτικῇ ἀρετῇ καὶ γενναιότητι. Ἐν ἔτει 1849 ὁ ἡγεμονίδης οὗτος εἶχεν ἀναλάβῃ τὴν καταστολὴν τῶν πολλαχοῦ τῆς Γερμανίας δημοκρατικῶν ἐπαναστάσεων, ἠγάγε δ' εἰς ἐπιτυχίαν τὸ ἔργον. Ἦδη ἀνελάμβανε τὴν ἐξουσίαν, ἅτε ὄντος ἀπαιδὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἔχων τὴν πρόθεσιν νὰ ὀργανώσῃ αὐστηρότερον ἔτι τὸν πρωσικὸν στρατόν, φρονῶν, ὅτι διὰ τοιαύτης μόνον ἐθνικῆς συντάξεως ἠδύνατο ὁ γερμανικὸς κόσμος νὰ ἐπιτελέσῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἐστειροῖτο βεβαίως τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ μεγάλου Ἐκλέκτο-

ρος και τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου, ἀλλ' ἔσχεν ἔξοχον πλεονέκτημα, τὸ κατ' ἔξοχὴν ἀρμόζον εἰς τοὺς βασιλεῖς, νὰ διακρίνη τοὺς ὑπερόχους ἄνδρας, και οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐκλέγη ὡς ἐκτελεστάς τῶν διανοημάτων αὐτοῦ και ἰδίᾳ νὰ τοὺς ὑποστηρίξη κατὰ τῶν παρεμβαλλομένων προσκομμάτων. Οὕτως, ἐπελθούσης κυβερνητικῆς μεταβολῆς, ἐκαλεῖτο νὰ μετάσχη τῆς κυβερνήσεως ὁ ὑποστράτηγος von Roon, εἰς τῶν ἰκανωτάτων στρατιωτικῶν ἀνδρῶν τῆς Πρωσίας, ἄξιος κατὰ πάντα ἐκτελεστής τοῦ προγράμματος τοῦ Scharnhorst.

Τὴν ὀργάνωσιν τοῦ πρωσικοῦ στρατοῦ ἐκήρυττεν ὁ ἀντιβασιλεὺς Γουλιέλμος ὡς τὸ κυριώτατον τῶν μελημάτων αὐτοῦ ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ τῇ 12 Ἰανουαρίου τοῦ 1860. Ἀλλ' αἱ πρωσικαὶ Βουλαὶ δὲν ἀπεδέχθησαν προθύμως τὸ στρατιωτικὸν νομοσχέδιον, οὐ ἔνεκα ἔμελλον ν' αὐξηθῶσιν ἐπαισθητῶς αἱ δαπάναι τοῦ κράτους, ἠναγκάζετο δὲ ἡ κυβέρνησις ν' ἀποσύρη τὸ νομοσχέδιον, ζητήσασα μόνον ἔκτακτον πίστωσιν 9 ἑκατομμυρίων ταλλήρων. Οὕτως ἄρχεται ἡ περιώνυμος ἐν τῇ νεωτέρᾳ πολιτικῇ ἱστορίᾳ τῆς Πρωσίας σύγκρουσις μεταξὺ στέμματος και ἀντιπροσωπείας τοῦ λαοῦ ἐν τῷ ζητήματι τῆς στρατιωτικῆς συντάξεως και παρασκευῆς τῆς χώρας. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς συγκρούσεως ταύτης ἐπεκράτει ἡ ἀντιπροσωπεία, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ ἔθνους· ἀλλ' ἡ κυβέρνηση ἠττωμένη ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων, δὲν ὑπεχώρει, κατέφευγεν εἰς τὴν Γερουσίαν, παρ' ἧς ἐτύγχανε συνδρομῆς. Οὐχ ἦττον, τὸ φιλελεύθερον κόμμα ἐνισχύετο ὀσημέραι, προσλαμβάνον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ πάντα τὰ δυσηρεστημένα λαϊκὰ στοιχεῖα, φρονούντα, ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς πρωσικῆς κυβερνήσεως ἀπέρρεεν ἐξ αὐταρχικῶν ὀλως διαθέσεων κατὰ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λαοῦ.